

YATIRIMCILARIN BİLGİLENDİRİLMESİNDE BORSA WEB SİTELERİNİN ÖZELLİKLERİ: FEAS ÜYESİ BORSALAR ÖRNEĞİ

Fatih BAYRAM*
Fatih TEMİZEL**

Özet: İletişim teknolojisinde son yıllarda görülen gelişimin en önemli ürünlerinden birisi İnternet ve bu ortamda yer alan Web siteleridir. Bir menkul kıymet borsası için hayati öneme sahip eşanlı bilgilendirmenin gerçekleştirilmesinde Web siteleri önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Bu çalışmada, (FEAS) Avrasya Borsalar Federasyonu'na üye ülkelerin menkul kıymet borsalarına ait Web siteleri, yatırımcıların bilgilendirilmesi bakış açısıyla incelenmiştir. İçerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada ele alınan 27 borsa Web sitesi, genel görünüm, kullanım kolaylığı, içerik, teknik özellikler, iletişim bilgileri başlıkları altında değerlendirilmiştir. Örneklem kapsamında analiz edilen siteler genel olarak başarılı bulunurken, mevcut içeriğin kullanıcıları tatmin etmesi noktasında bazı eksiklikler görülmüştür. Tasarım, teknik özellikler ve içerik bakımından zenginleştirilmiş Web sitelerinin, yatırımcıların bilgilendirilmesi noktasında önemli katkılar sağlayacağı unutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: FEAS, Borsa web siteleri, yatırımcıların bilgilendirilmesi

I.Giriş

İletişim teknolojisinde son yıllarda görülen gelişimin en önemli ürünlerinden birisi İnternet ve bu ortamda yer alan Web siteleridir. Web siteleri, bilginin paylaşılmasında her geçen gün daha büyük rol oynar hale gelmektedir. Özellikle kurumlar tarafından kitlelere yönelik bilgilendirme faaliyetlerinde, Web siteleri diğer yayın organlarına göre gerek maliyet gerek kullanım kolaylığı nedeniyle daha fazla tercih edilir konumdadır.

Genelde finansal piyasalar, özelde sermaye piyasaları bilgi akımının son derece özenle gerçekleştirilmesi gereken alanlardır. Sermaye piyasalarının organize olmuş formu, menkul kıymet borsaları, şeffaf ve güvenli işlemlere ev sahipliği yaparak gerçekçi fiyat oluşturma görevini ancak yatırımcıları doğru, eşanlı biçimde bilgilendirerek gerçekleştirebilir.

Bir menkul kıymet borsası için hayati öneme sahip eşanlı bilgilendirmenin gerçekleştirilmesinde Web siteleri önemli kolaylık sağlamaktadır. Günün yirmi dört saati güncellenebilmesi, yine günün tamamında ve dünyanın her yerinden erişilebilir olması bu aracın üstün özelliklerindedir. Bu özellik bir menkul kıymet borsasının hem mevcut hem de

* Arş.Gör., Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD.

** Yrd.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme ABD.

potansiyel yatırımcıları için piyasaya ilişkin fikirlerin oluşumunda ve pekişmesinde belirleyici faktörlerden biri konumundadır.

Bu çalışmada, (FEAS) Avrasya Borsalar Federasyonu'na üye ülkelerin menkul kıymet borsalarına ait Web siteleri, yatırımcıların bilgilendirilmesi açısından incelenmiştir. Bu amaçla küreselleşmenin en yoğun biçimde yaşandığı, finansal piyasaların bir unsuru olan sermaye piyasalarının birbiri ile rekabet halindeki bir bölümü yatırımcıların bilgilendirilmesine dönük çabalar yönünden mercek altına alınmıştır.

İnceleme konusu olan Web siteleri bir kısım yatırımcı için farklı bir borsadaki yatırım olanaklarını ve koşullarını keşfetme imkanı sunarken, söz konusu borsalarda yatırımları olan diğer bir kısım yatırımcı için ise kararları üzerinde etkili olan değişkenlerle ilgili bilgilendirme imkanı sunmaktadır.

Son derece dinamik bir ortam olan menkul kıymet borsaları yerel ve küresel gelişmelerin her an menkul kıymet fiyatlarına yansıtıldığı mekanlardır. Bu dinamizmin şeffaflıktan uzaklaşması, fiyatlama sürecine olumsuz etkiye bulunarak yatırımcıların haksız kazanç-kayıplara uğramasını borsaların ise güvenilirliklerinin zedelenmesi sonucunu doğurur.

Tarafsız ve adil bir hakem konumunda olması gereken borsalar, fiyatlama sürecine etki edebilecek gelişmeleri real time olarak yatırımcılar ile paylaşmalıdır. Olası anlaşmazlıklarda uygulanacak kurallar, piyasada işlem yapma koşulları, sunulan hizmetler ve bunların bedelleri ile yapılan işlemlere ilişkin sonuçlar düzenli, standart biçimde açıklanmalıdır. Bununla da yetinmeyerek yerel ve uluslar arası yatırımcıların borsa yönetimlerine erişmesinin önündeki engeller ortadan kaldırılmalıdır.

Çalışmada Avrasya Borsalar Federasyonu'na üye 27 ülkenin menkul kıymetler borsasının Web siteleri, içerik analizi yöntemi kullanılarak genel görünüm, teknik özellikler yatırımcılara yönelik bilgilendirme olanakları bakımından incelenerek mevcut durumu ortaya konmuştur.

II. Avrasya Borsalar Federasyonu (FEAS)

Avrasya Borsalar Federasyonu (FEAS), 16 Mart 1995 'te 12 üye ile kurulmuş ve günümüzde 31 üye ve 7 alt üye sayısına ulaşmıştır (<http://www.feas.org/Content.cfm?Get=History&Top>About>). 12.07.2006 Üyeleri;

- Abu Dabi Menkul Kıymetler Piyasası
- Amman Menkul Kıymetler Borsası
- Ermenistan Menkul Kıymetler Borsası
- Bahreyn Menkul Kıymetler Borsası
- Bakü Bankalar arası Para Piyasası
- Bakü Menkul Kıymetler Borsası
- Banya Luka Menkul Kıymetler Borsası
- Belgrad Menkul Kıymetler Borsası
- Bükreş Menkul Kıymetler Borsası

- Bulgaristan Menkul Kıymetler Borsası
- Kahire İskenderiye Menkul Kıymetler Borsası
- Pakistan Merkezi Saklama Kuruluşu
- Ermenistan Merkezi Saklama Kurumu
- Türkiye Merkezi Kayıt Kurumu
- Makedonya Merkezi Saklama Kurumu
- Gürcistan Menkul Kıymetler Borsası
- Irak Menkul Kıymetler Borsası
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
- Karaçi Menkul Kıymetler Borsası
- Kazakistan Menkul Kıymetler Borsası
- Kırgızistan Menkul Kıymetler Borsası
- Lahor Menkul Kıymetler Borsası
- Makedonya Menkul Kıymetler Borsası
- Mısır Merkezi Takas Saklama ve Kayıt Kurumu
- Moldova Menkul Kıymetler Borsası
- Moğolistan Menkul Kıymetler Borsası
- Karadağ Menkul Kıymetler Borsası
- Muskat Menkul Kıymetler Borsası
- Filistin menkul kıymetler Borsası
- Sareyova Menkul kıymetler Borsası
- Ürdün Menkul Kıymetler Borsası
- Türkmenistan Devlet Emtia ve Ham Maddeler Borsası
- İstanbul Takas ve Saklama Bankası
- Tahran Menkul Kıymetler Borsası
- Tiran Menkul Kıymetler Borsası
- Taşkent Cumhuriyeti Menkul Kıymetler Borsası
- Ukrayna Menkul Kıymetler Borsası
- Zagreb Menkul Kıymetler Borsasıdır.

FEAS'ın kuruluş amacı üyelerinin faaliyet alanlarında adil, etkin ve şeffaf piyasa oluşumunun önündeki engelleri ortadan kaldırmaktır. Bu amacı gerçekleştirme yolunda;

-Üye ülkelerin menkul kıymet borsaları arasındaki yasal düzenlemelerin uyumlaştırılması,

-İşlem ve takas operasyonlarına yönelik ortak teknolojinin geliştirilmesi,

-Üye ülke borsalarının gelişimine katkıda bulunacak sınır ötesi yatırım olanaklarının artırılması,

-Üyelerin birbirlerinin ülkelerinde ihraçlar yapmalarına uygun ortamın sağlanması ara hedefler olarak belirlenmiştir

(<http://www.feas.org/Content.cfm?Get=Charter&Top>About>) 12.07.2006.

Yukarıda belirtilen amaçların ortak paydası, adı geçen üye menkul kıymet borsalarının etkinliğini artırma yönünde ilerlemeler kaydedilmesidir.

Genel olarak FEAS'ın amaçlarına benzer amaçları gerçekleştirmeye dönük olarak farklı coğrafyalarda örgütlenmiş borsalar arası işbirliklerine rastlamak mümkündür. Dünya Borsalar Federasyonu (WFE), Uluslar arası Menkul Kıymet Hizmetleri Birliği (ISSA), Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI), Uluslar Arası Menkul Kıymet Piyasaları Birliği (ISMA), Avrupa Sermaye Piyasaları Enstitüsü (ECMI), İsviçre Türev Piyasalar Birliği (SFOA), Uluslar arası Menkul Kıymet Komisyonları Organizasyonu (IOSCO) bunlardan bir kaçına örnek oluşturabilir.

(http://www.tbb.org.tr/turkce/duyurular/iktisat_kongresi/Ek%2010%20IMKB.pdf) 12.07.2006

Menkul kıymet borsaları bilgi ile işleyiş etkinliği kazanan piyasalaradır. Bu piyasalarda yatırımcıların eşit koşullar ve eş zamanda aydınlatma ile korunması düzgün işleyişin temel ilkesidir. Çünkü piyasaya gelen tüm yeni bilgiler, yatırımcılar tarafından değerlendirilerek yatırım kararı verilmektedir. Bu durum etkinlik düzeyi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Tezcanlı, 1996, 11).

Fama, etkin piyasayı kısaca, bilginin menkul kıymet fiyatlarına tam olarak yansıdığı piyasa olarak tanımlamıştır (Fama, 1970, 384). Bu durumda bilgisel farklılıkların yatırımcılar arasında haksız avantaj ve dezavantajlar doğurmasına engel olunacaktır. Etkinlik, borsa yatırımcıları dışında reel ekonominin fonlanmasında da etkilere sahiptir. Hisse senedi fiyatlamasında yaşanacak herhangi bir çarpıklık, makro ekonomik boyutta ele alındığında sermaye maliyetinin artması sonucunu doğuracaktır. Bu sonuç, ilgili ekonomi için sermaye birikiminden ekonomik büyümeye dek uzanan geniş bir alanda etkiler gösterecektir. Son zamanlarda, bir piyasada bilginin ne kadar hızlı ve etkin biçimde yayıldığı, piyasaların ne kadar etkin olduğu sorusunun önünde gelmeye başlamıştır. Bu sorunun yanıtı sadece akademik çevreleri değil etkin piyasalar kavramını bilmeyen sıradan yatırımcıları da doğrudan ilgilendirmektedir (Armstrong III, 2004, 76).

Etkin piyasa kavramı bu çalışmanın ele aldığı bilgi ve yayılmasını da içeren geniş bir kavramdır. Oysa çalışmada bilgisel etkinliğin bir unsuru olan bilginin yatırımcılara sunulması konusunda menkul kıymet borsalarının görevlerini yerine getirirken kullandıkları araçlardan birisi olarak web siteleri ele alınmıştır.

Web sitelerinde, sermaye piyasalarının olmazsa olmazlarından Kamuyu aydınlatma ilkesinin etkin biçimde uygulanması gerçekleştirilmektedir. Kamuyu Aydınlatma geleneksel olarak, bilanço ve kar –zarar hesaplarının açıklanmasını tanımlamaktadır. Ancak gelişmiş sermaye piyasalarında bu nokta aşılmıştır. Günümüzde şirketlerin menkul kıymetlerin piyasa değerini etkileyecek her türlü önemli bilginin derhal açıklanması ilkesi benimsenmektedir. Bu yönüyle kamuyu aydınlatma sürekli ve dinamik bir uygulama haline almıştır. Söz konusu dinamizm Web sitelerinin yapısına son derece uyumludur (Kabaalioglu, 1985, 234-235).

Sermaye piyasalarındaki yatırımcılar için bilginin iki biçiminden söz edilebilir. Bunlar; Tanımlayıcı bilgi ve Analitik bilgidir. Klasik bilgi kaynaklarında (Örn, gazete, bülten, kitap vb.) ağırlıklı olarak tek tür bilgi bulunmaktadır. Oysa günümüzde finans portallarında; gerçek zamanlı verilerden, hisse senedi ve yatırım fonu izleme ekranlarına, anlık haberlerden, araştırma raporlarına, hatta online işlem imkanlarına kadar uzanan zengin içerik kapsamında analitik ve tanımlayıcı bilgi bir arada ve güncel biçimde sunulabilmektedir (Bonding,2002,18)

FEAS üyesi menkul kıymet borsalarının bir özelliği de literatürde yükselen piyasalar- gelişen piyasalar olarak adlandırılan kategorideki piyasaların kurumları olmalarıdır. Gelişen Piyasalar terimi, genellikle gelişmekte olan bir ülkede global anlamda küçük ve kısa geçmişi olan finansal piyasalar/borsalar için kullanılmaktadır.

(http://www.investorwords.com/1693/emerging_market.html)13.07.2004.

Tanımda belirtildiği gibi bu piyasalardaki borsalar, genellikle kuruluş aşamasında ya da bu aşamayı henüz tamamlayan borsalardır. Bu özellik aynı zamanda gelişmiş piyasalarda rutin olarak gerçekleştirilen birçok uygulamanın henüz yeterince oturmadığı bir yapıyı da ortaya çıkarmaktadır. Kamunun bilgilendirilmesi uygulamaları da bu kapsamdadır. Standart and Poors'a göre gelişen piyasalar; geçiş aşamasında olan, büyüklüğü, aktivitesi ve sofistike düzeyi artan hisse senedi piyasalarını tanımlamaktadır. Bu kavram çoğunlukla, bir hisse senedi piyasasının veya bir ekonominin nispi gelişme düzeyini değerlendirmeyi amaçlayan bir grup parametre ile tanımlanmaktadır (S&P Factbook 2001, s:19).

IFC ise gelişmekte olan piyasaları, ilk olarak küçük ve durağan piyasalar karşısında belli bir gelişme sürecine giren, büyüyen ve gittikçe karmaşıklaşan piyasaları ifade eder şeklinde tanımlamaktadır. Diğer yandan gelişme potansiyeline sahip olduğu varsayımı altında kalkınmakta olan ekonomilerdeki tüm menkul kıymet piyasalarını gelişme düzeylerine bakılmaksızın gelişmekte olan menkul kıymet piyasa kapsamı içinde değerlendirmektedir. Sayılan ortak özelliklere rağmen gelişen piyasalar kendi aralarında homojen bir yapı göstermemektedir (Doğu, 1996, s:4). Bu konudaki durumu en iyi temsil eden örneklerden bir tanesi Türkiye ve Kırgızistan Borsalarındaki gelişmişlik düzeyi farklılıklardır. Sözü edilen farklılıklar teknolojik alt yapıdan, hukuki düzenlemelere, piyasa büyüklüğüne kadar pek çok başlıkta toplanabilir.

Yukarıda kısaca değinilen FEAS dahil uluslar arası oluşumların temel amacı yeni ve adil işlem standartlarının belirlenmesi ve bunların uygulanmasının gözetilmesidir. Etkin bir piyasanın oluşturulmasında bu çabaların katkısı büyüktür. Yatırımcıların bilgilendirilmesine yönelik faaliyetlerden biri olarak menkul kıymet borsalarının WEB yayıncılıklarının kalitesi de amaca yönelik faaliyetlerin başarısının arttırılmasında önemli bir konuma sahip bulunmaktadır. FEAS üyelerinin WEB siteleri bu bakımdan değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Cotsakos'a göre dünyada dakikada 19 kişi ilk defa internete bağlanmakta ve her gün internet dünyasına binlerce yeni web sitesi katılmaktadır. Bilgisayar çipleri yardımıyla, internet günlük yaşamın her alanında daha büyük kolaylıklar ve daha yüksek hızlar sunmaktadır. Finansal işlemler de elbette bunun dışında kalmamaktadır. Para transferi, yatırım işlemleri, piyasaların izlenmesi ile ilgili yenilik ve kolaylıklar finansal işlemlere ilişkin yenilikler arasında oldukça ön planda yer almaktadır (Cotsakos,2000, 5). Web siteleri aracılığı ile yatırım dünyasında herhangi bir sektörü ya da endeksi analiz etmek, herhangi bir hisse senedinin belirli bir dönemdeki performansını gözlemlemek, farklı hisselerin ve piyasaların fiyatlama bilgilerini karşılaştırmak, ilgi duyulan bir hisseye ilişkin araştırma raporlarına erişmek, belirli bir yatırım aracına yönelik hangi piyasada hangi analist ve hangi yatırımcının ne düşündüğünü öğrenebilmek, öncü göstergeleri takip edebilmek ucuz , kolay ve anlık olarak mümkün hale gelmiştir (Cotsakos,2000, 118). Elbette anılan imkanların kullanımı Web sitelerinin tasarım ve içerik bakımından uygunluğuna büyük ölçüde bağımlı bulunmaktadır. Bu nedenle tasarım ve içeriğe dönük unsurların neler olduğu FEAS kapsamındaki borsaların web siteleri örneğinde bu özelliklerin karşılaştırılması suretiyle borsa web sitelerinin bu alanda ulaştığı düzey önemlidir.

III. Web Sitelerinin Özellikleri

Web sayfalarının biçim ve içeriğine ilişkin yapılan değerlendirmelerde, bir Web sayfasında olması gereken bazı temel noktalar belirtilmektedir. Bunlar: doğruluk, yetkinlik, yansızlık, içerik ve güncelliktir (Sebek, 2004).

Doğruluk, sitede yer alan bilgilerin güvenilir, tam ve başka kaynaklarca da doğrulanabilir olmasını ifade etmektedir.

Yetkinlik, sitenin amacı ve politikası doğrultusunda işlemesi ve sitede yer alan bilgilere ilişkin bağlantı kurulabilecek yetkili kişilerin olmasını ifade eder.

Yansızlık, sitede yer alan bilgilerin yoruma ve farklı algılamalara yer vermemesi anlamındadır.

İçerik, sitenin yapılaş amacı ve işlevinin, kullanıcının siteyi kullanma amacıyla örtüşmesi noktasında, sitede yer alan ses, metin, görüntü gibi bilgi içeriğini ifade eder.

Güncellik, sitede yer alan bilgilerin ne zaman güncellendiği, linklerin güncel olması gibi özellikleri içerir.

Bu ölçütlerin yanında siteye ulaşılabilirlik, genel görünüş, kullanım kolaylığı ve teknik özellikler de önem taşımaktadır. Bir Web sitesinin kolay kullanılabilir olması ve içeriğindeki bilginin kolay ulaşılabilir bir düzenlemeye sahip olması anlamına gelen kullanılabilirlik kavramı, hem Web hizmetini sunanlar hem de kullanıcılar için büyük öneme sahiptir (Nielsen, 2000: 388-389).

IV. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, FEAS üyesi borsaların yatırımcıları bilgilendirdikleri araçlardan biri olan Web sitelerinin özelliklerini, biçim ve içerik açısından incelemektir. Araştırmanın alt amacı şudur:

- FEAS üyesi 27 borsanın Web sitelerini genel görünüm, kullanım kolaylığı, içerik, teknik özellikler, iletişim bilgileri açısından karşılaştırarak farklılıkları ortaya koymaktır.

V. Araştırmanın Yöntemi Ve Uygulama

Örneklem kapsamında FEAS üyesi toplam 27 Web sitesi, 03/07/2006 – 10/07/2006 tarihleri arasında ziyaret edilmiştir. Toplam 62 madde değerlendirme ölçütü belirlenerek, bu ölçütler 5 grupta toplanmıştır. Web sitelerine ilişkin yapılan değerlendirmede içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, bir metindeki değişkenleri ölçmek amacıyla, sistematik, tarafsız ve sayısal olarak yapılan analizi ifade etmektedir (Wimmer ve Dominick, 2000: 135-136). İçerik analizi için oluşturulan kodlama cetveli kullanılarak ziyaret edilen her sitede aranan özellik kodlama cetveline kodlanmıştır.

VI. Örneklem

FEAS üyesi toplam 38 kuruluş içinde, menkul kıymet borsası olan tam üyelerden 29 borsa seçilmiştir. Ancak; Irak ve Tiran borsası Web sitelerindeki teknik sorunlar nedeniyle, bu 2 siteye erişim mümkün olmamıştır. Bu nedenle adı geçen 2 site örneklem dışında tutulmuştur. Web site içerik analizine dahil edilen toplam 27 sitenin Web adresleri aşağıda görülmektedir:

www.adsm.co.ae Abu Dabi, www.exchange.jo Amman
www.armex.am Ermenistan, www.bahrainstock.com Bahreyn,
www.bse.az Bakü, www.belex.co.yu Belgrat,
www.blberza.com Bosna, www.bvb.ru Bükreş,
www.bse-sofia.bg Sofya, www.egyptse.com Kahire,
www.gse.ge Gürcistan, www.kse.net.pk Karaçi,
www.ise.org İstanbul, www.kase.kz Kazakistan,
www.kse.kg Kırgızistan, www.lahorestock.com Lahor,
www.mse.com.mk Makedonya, www.moldse.md Moldova,
www.mse.mn Moğolistan, www.montenegroberza.com Sırbistan,
www.msm.gov.om Muskat www.p-se.com Filistin,
www.sase.ba Bosna, www.tse.ir İran www.uzse.uz Taşkent,
www.zse.hr Zagreb, www.ukrse.kiev.ua Ukrayna

VII. Bulgular

Araştırmaya ilişkin bulgular, genel görünüm, kullanım kolaylığı, içerik, teknik özellikler ve iletişim başlıklarından oluşmaktadır.

A. Genel görünüm

1. Genel Görünüm	Evet	Hayır
Ana sayfanın genel görünüşü	21	6
Ana sayfanın kullanım rahatlığı	23	4
Sayfalarda renk kullanımı	25	2
Zemin rengi (beyaz)	16	11
Sayfalar arası uyum	25	2
Sitenin yüklenme süresi (10" ve üzeri)	4	23
Anasayfa uzunluğu (10 ve üzeri click sayısı)	5	22
Sayfa kenar boşlukları	11	16
Sayfadaki butonların işlerliği	26	1
Site haritası	16	11

Genel görünüm ana başlığı altında 27 borsaya ilişkin aşağıdaki özellikler ele alınmıştır:

- Ana sayfanın genel görünüşü
- Ana sayfanın kullanım rahatlığı
- Sayfalarda renk kullanımı
- Zemin rengi
- Sayfalar arası uyum
- Sitenin yüklenme süresi
- Ana sayfa uzunluğu
- Sayfa kenar boşlukları
- Sayfadaki butonların işlerliği
- Site haritası

Ana sayfanın genel görünüşünde sorun olan 6 site bulunurken, ana sayfalarının kullanım rahatlığı olmayan 4 site bulunmaktadır. Sayfalarında renk kullanımına yer vermeyen 2 site bulunmaktadır. Web sayfalarında kullanılan zemin rengi beyaz olarak öne çıkarken, beyaz zemin rengini kullanan 15 site görülmüştür. Beyaz dışında görülen zemin renkleri ise, mavi, gri, sarı, kahverengi, siyah, lacivert, yeşil ve bordodur.

Sayfalar arası uyum sorunu olan 2 site bulunmaktadır. Sitelerin yüklenme süreleri genelde 10 saniyenin altında ölçülmüştür. 10 saniyenin üzerinde yüklenme süresi olan toplam 3 site bulunmaktadır. Ana sayfaların uzunluklarına bakıldığında ise 10 klik üzerinde sayfa uzunluğu olan 6 site bulunmaktadır. Sayfaları standart olup sayfa uzunluğu olmayan 5 site görülmektedir. Sayfalarında kenar boşlukları olan 11 site bulunmuştur. Sayfada butonları çalışmayan 1 site bulunmuştur. Web sitesinde site haritası olmayan 11 site belirlenmiştir.

Yukarıda değinilen bulgular ışığında incelenen 27 Web sitesinde genel görünüm konusunda sayfaların genel olarak başarılı olduğu söylenebilir.

B. Kullanım Kolaylığı

2. Kullanım Kolaylığı	Evet	Hayır
Sayfalar arası geçiş-bağlantı	24	3
Site içi arama	12	15
Finansal araçlara ilişkin geçmiş veriler	6	21
İngilizce Dışında Dil Seçim Olanığı	24	3
Kaç Dilde Yayın Yapılmakta (üç dil)	6	21

Kullanım kolaylığı ana başlığı altında 27 borsaya ilişkin aşağıdaki özellikler ele alınmıştır:

- Sayfalar arası geçiş-bağlantı
- Site içi arama
- İngilizce dışında dil seçim olanığı
- Kaç dilde yayın yapılmakta

Sayfalar arası geçiş bağlantıda kullanıcıların sorun yaşadığı 3 site belirlenmiştir. Yatırımcıların aradıkları bilgilere kolaylıkla ulaşabilmelerini sağlayan site içi arama özelliği olan 12 site bulunmaktadır. İngilizce dışında dil seçim olanığı olan 6 site belirlenmiştir. 3 dilde yayın yapan 6 site belirlenmiştir. Kullanıcıların Web sayfalarını rahatlıkla kullanıp bilgiye ulaşabilmesi önem taşımaktadır.

C. İçerik

3. İçerik	Evet	Hayır
DUYURULAR	20	7
GÜNLÜK BÜLTEN	11	16
KURUMSAL BİLGİLER		
Organizasyon Yapısı	25	2
Vizyon&Misyon	25	2
Mevzuat	23	4
Önemli Tarihler(Milestone)	19	8
Tarihçe	23	4
Üyelikler	27	-
Uluslar arası İşbirlikleri (Tanınmalar)	7	20
Hissedarlar	2	25
YATIRIMLAR(İŞTİRAKLER)	14	13
İŞLEM PROSEDÜRLERİ	23	4
KOTE ŞİRKETLER	2	25
HALKA ARZ BİLGİLERİ	9	18
MALİ TABLOLAR ARŞİVİ	21	6
PIYASA VERİLERİ ARŞİVİ	7	20
PIYASALARA İLİŞKİN TANITIM BİLGİLERİ	25	2
BORSA ÜYELERİNE İLİŞKİN BİLGİLER	22	5
ÜYE SAYISI (Borsada işlem yapan kurumlar/ 50 ve üzeri)	12	15
FINANSAL ARAÇLARIN SAYISAL DEĞERLERİ(BONO VB KAPANIŞ)	9	18

YABANCI YATIRIMLAR	21	6
PIYASALARA İLİŞKİN ENDEKSLER	10	17
YAYINLAR	6	21
İçeriği Web de Yer Alan Yayınlar	7	20
Yayın Listesi	6	21
EĞİTİM STAJ OLANAKLARI	14	13
BORSA İŞLEM TARİFESİ	17	10
TICKER (Fiyatları gösteren kayan bant)	4	23
YARDIM	13	14
MENKUL KIYMET ARAMA(FİRMA SAYFASI)	10	17
SEMBOL ARAMA	18	9
İLGİLİ KURUMLARA LİNK	9	18
FİNANSAL TERİMLER SÖZLÜĞÜ	7	20
İŞLEM EKRANI(TRADE SCREEN)	11	16
KAYITLI KULLANICI UYGULAMASI	11	16

İçerik ana başlığı altında 27 borsaya ilişkin aşağıdaki özellikler ele alınmıştır:

- Duyurular
- Günlük bülten
- Kurumsal bilgiler
- Organizasyon yapısı
- Mevzuat
- Önemli tarihler (milestone)
- Tarihçe
- Üyelikler
- Hissedarlar
- Yatırımlar (iştirakler)
- İşlem prosedürleri
- Kote şirketler
- Halka arz bilgileri
- Mali tablolar arşivi
- Piyasa verileri arşivi
- Piyasalara ilişkin tanıtım bilgileri
- Borsa üyelerine ilişkin bilgiler
- Üye sayısı (borsada işlem yapan kurumlar)
- Finansal araçların sayısal değerleri (bono vb kapanış)
- Yabancı yatırımlar
- Piyasalara ilişkin endeksler
- Yayınlar
 - İçeriği Webde yer alan yayınlar
 - Yayın listesi
- Eğitim staj olanakları
- Borsa işlem tarifesi
- Ticker (fiyatları gösteren kayan bant)

- Yardım
- Menkul kıymet arama (firma sayfası)
- Sembol arama
- İlgili kurumlara link
- Finansal terimler sözlüğü
- İşlem ekranı (Trade screen)
- Kayıtlı kullanıcı uygulaması
- Vizyon ve Misyon

Yatırımcıların günlük gelişmeleri öğrenebilmesinde duyurular ve günlük bülten uygulaması önem taşımaktadır. 7 Web sitesi duyurulara yer vermezken, günlük bülteni olmayan 16 Web site belirlenmiştir. Anlık gelişmelerle bile etkilenebilen borsalar için haber akışı yaşamsal değerdedir.

İncelenen menkul kıymet borsalarında yatırım yapılabilmesi için yerine getirilmesi gereken işlemlerin neler olduğu ve bunların bedellerinin açıklanması gelişmekte olan piyasalara yeni yatırımcıların çekilebilmesinde önemlidir. Bu sayede potansiyel yatırımcılar ilgilendikleri piyasalara giriş ve çıkış koşulları hakkında doğrudan ve eksiksiz bilgilendirilmiş olacaktır. İşlem prosedürlerine yer veren 14 Web sitesi bulunurken; mali tablolar arşivi bulunan 9 site belirlenmiştir. Borsada işlem yapan üye (broker ve aracı kurum vb) sayısı 50'nin üzerinde olan 12 borsa bulunmaktadır. Üye sayısı 20'nin altında olan 11 borsa belirlenmiştir. Yabancı yatırımları olup, bu yatırımlara Web'de yer veren 9 site bulunmaktadır.

Her ne kadar finansal yatırımlar küreselleşmeden en büyük payı alarak, ileri düzeyde terminoloji birliği sağlamış olsalar da, her piyasanın yatırımcılara sunduğu araçların çeşitliliği ve yerel faktörler işlem terimlerinde nüansların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle yatırımcılar açısından işlem yapmaya yönelik terimlerin anlamının netleştirilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle finansal terimler sözlüğü Web sitelerinde yer alması gereken basit ama değerli bir araç olarak görülmektedir. Yatırımcılar için önem taşıyan piyasa terminolojisini içeren finansal terimler sözlüğüne yer veren 9 site belirlenmiştir.

Gelişmiş piyasalarda bulunan veri dağıtım firmalarının gelişmekte olan piyasalarda varlıklarının sınırlı olması özellikle anlık data sunan Web sitelerinin önemini artırmaktadır. Bu bakımdan FEAS üyesi menkul kıymet borsalarında işlem ekranı, veri dağıtan firmaların etkin olması sürecinde önem taşımaktadır. İşlem ekranı olan 7 site bulunmuştur. İşlem ekranıyla bağlantılı olarak ticker (fiyatları gösteren kayan bant) uygulamasına yer veren, 27 Web sitesi içinde 17 Web site belirlenmiştir.

Menkul kıymet borsaları kamunun aydınlatılmasında önemli olsalar da kayıtlı kullanıcı uygulaması ile yatırımcı-borsa ilişkisi etkileşimli hale gelmektedir. Toplam 27 borsa Web sitesi içinde kayıtlı kullanıcı uygulaması olan 11 site bulunmaktadır.

Borsaların yatırımcılarına sunduğu bilgiler içinde mali tabloların özel bir yeri bulunmaktadır. Yatırımcılar tarafından kolayca erişilebilir mali tablolar

ilgili hisse senedinin analiz sürecini kısılmasına katkı sağlayacaktır. Geçmiş dönük mali tabloların bir arada Web sitesinde sunulması, yerel ve uluslararası yatırımcıların işlerini büyük ölçüde kolaylaştıracaktır. Ele alınan örneklem kapsamındaki menkul kıymet borsalarında, kamuyu aydınlatmanın ilk adımı olan finansal tabloların sunumu 18 borsa Web sitesinde yer almamaktadır.

Piyasa verileri arşivi, yatırımcılar açısından analitik bilginin en önemli unsurudur. Bu nedenle, özellikle borsa dışı bilgilenme olanaklarının sınırlı olduğu piyasalarda bu işlevin, borsa Web siteleri tarafından gerçekleştirilmesi gerekliliktir. Geçmiş dönük istatistikî analizlerin yapılabilmesi için gerekli veriler ancak bu yolla temin edilebilir. Analiz edilen 27 borsa Web sitesi içinde 21 Web sitesinde “piyasa verileri arşivi” bulunmuştur.

İncelenen 27 FEAS üyesi borsa Web sitesinde genel görünüm ve kullanım kolaylığı açısından önemli olabilecek sorunlar bulunmazken; sitelerin içeriği konusunda bazı eksiklikler görülmektedir. Örneğin; günlük bültene yer verme gibi temel bir konuda 27 site içinde 11 sitenin bu uygulamaya yer vermesi ilginçtir. Dolayısıyla, Web sitelerinde yatırımcıların gereksinim duyabileceği ve yatırım kararlarını etkileyebilecek bir düzenleme ve bilgi arşivi bulundurmamak bir gerekliliktir.

D.Teknik özellikler

4. Teknik Özellikler	Evet	Hayır
Bütün linklerin çalışması	24	3
Bağlantıları yeni pencerede açma	2	25
Ana sayfaya dönüş kolaylığı	20	7
Ekran çözünürlüğü bilgisi	3	24
Sıkça sorulan sorular sayfası	11	16
Site tasarımı bilgisi	7	20
Site telif bilgilerine yer verme	6	21
Ziyaretçi Sayacı	5	22

Teknik özellikler ana başlığı altında 27 borsaya ilişkin aşağıdaki özellikler ele alınmıştır:

- Bütün linklerin çalışması
- Bağlantıları yeni pencerede açma
- Ana sayfaya dönüş kolaylığı
- Ekran çözünürlüğü bilgisi
- Sıkça sorulan sorular sayfası
- Site tasarımı bilgisi
- Site telif bilgilerine yer verme
- Ziyaretçi sayacı

Bütün linkleri çalışmayan 3 site bulunurken; ekran çözünürlüğü bilgisine yer veren 3 site belirlenmiştir. Borsalara ya da borsa sitelerine ilişkin olası

soruların yer alabileceği sıkça sorulan sorular sayfası bulunan 11 site belirlenmiştir. Ancak genel olarak sitelerin teknik özelliklerinin kullanıcı ihtiyaçlarını tatmin edebilecek düzeyde olduğu söylenebilir. Örneğin ana sayfaya dönüş kolaylığı olan site sayısı 21 olarak bulunmuştur.

E.İletişim bilgileri

5. İletişim Bilgileri	Evet	Hayır
Posta adresi	26	1
Telefon	26	1
E-Posta	24	3
Fax	25	2

İletişim bilgileri ana başlığı altında 27 borsaya ilişkin aşağıdaki özellikler ele alınmıştır:

- Posta adresi
- Telefon
- E-Posta
- Fax

Posta adresi bulunmayan Web sitesi görülmemiştir. Bunun yanında telefon bilgisi olmayan 1; e-posta bilgisi olmayan 4; fax bilgisi olmayan 2 site belirlenmiştir. Ancak e-posta bilgisi olmayan sitelerde geri bildirim formu bulunmaktadır.

VIII. Sonuç

Gerek kurumsal gerekse bireysel yatırımcılar için bilgilenmek çok önemlidir. Yazılı basından, Web sayfalarına kadar kullanıcıların aradığı bilgiye kolaylıkla ulaşabilmesi, şeffaf ve etkin bir piyasa oluşması için temel gerekliliktir. Yatırımcıların bilgilendirilmesini sağlayan kaynaklardan biri olan Web siteleri, sürekli güncellenerek taze bilgi sunabilen, günün her dakikası erişim olanağı sağlayabilen verimli bir kaynaktır.

Bu çalışmada FEAS üyesi 27 menkul kıymet borsasının Web siteleri, genel görünüm, kullanım kolaylığı, içerik, teknik özellikler, iletişim bilgileri ana başlığı altında kategorilenmiş toplam 62 maddeden oluşan bir değerlendirme ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizi yöntemi kullanılarak uygulanan çalışmada, genel olarak Web sitelerinin temel konularda bilgi içerdiği gözlenmiştir. Ancak; bazı konularda Web sitelerinde görülen uygulamalar, kullanıcılar için olumsuz özellikler taşımaktadır. Örneğin; günlük gündemi ve yorumları ifade eden “günlük bülten” uygulamasına yer veren 11 site bulunurken, 16 sitede böyle bir uygulamaya rastlanmamıştır. Bir başka önemli örnek ise, işlem ekranı uygulamasıdır. Web sitesinde kullanıcıları fiyatları takip edebileceği “işlem ekranı” uygulamasına yer veren 7 site bulunmuştur.

Genel görünümü başarılı, kolay ve çabuk yüklenebilen, kullanıcıyı yormayan ve kullanıcının aradığı bilgiye kolaylıkla ulaşabilmesini sağlayan tasarıma sahip Web siteleri önem taşımaktadır. Bunun yanında global kullanıcıların da aynı özelliklere ulaşabilmesi için ikiden fazla dil seçim olanağı bulunması daha fazla yatırımcının Web sitelerine ulaşmasında kolaylık sağlayacaktır. Sitenin amacı ve hedef kitlesi, sitenin başarılı olabilmesi için doğru olarak belirlenmelidir. Yatırımcıların ihtiyaç duyduğu bilgilerin zamana duyarlı olduğu düşünülürse, Web sitesinin sürekli güncellenen bir yapıda olması gerekmektedir.

Abstract: Internet is very important medium in the communication technologies in recent years. Web sites are using lots of users day by day. Web sites provide easiness to real time informing to investors in Stock Exchanges. This study investigates (FEAS) Federation of Euro-Asian Stock Exchanges members Web sites in terms of informing investors. 27 Stock Exchange Web sites analyzed the aspects of general appearance, use easiness, content, technical features, communication information by using content analysis. 27 sites generally are functional but, some Web sites have defect of user's satisfaction. Design, technical features and content richness is an important element of informing investors.

Key Words: FEAS, stock exchanges web sites, informing investors

Tabloda kullanılan kısaltmalar:

E=Evet, H=Hayır, B= Beyaz, M=Mavi, G=Gri, S=Sarı, K=Kahverengi, S1=Siyah, Y=Yeşil, L=Lacivert, B1=Bordo

Ek 1:Web Sitelerine Göre Seçilmiş Kriterleri Gösteren Değerlendirme Formu

Sitenin yüklenme süresi	5	6	4	4	5	4	5	4	3	15	20	3	2	4	15	4	3	3	5	4	8	5	4	10	5	5	4	
Anasayfa uzunluğu (click sayısı)	2	4	3	0	29	1	7	0	4	0	31	13	15	5	6	5	1	1	3	49	4	8	24	0	4	0	3	
Sayfa kenar boşlukları	H	E	H	H	H	H	H	H	H	E	H	E	E	H	H	H	E	H	E	H	E	E	E	H	H	E	E	
Sayfadaki butonların işlerliği	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	
Site haritası	H	E	E	E	E	E	H	E	E	H	H	E	E	H	E	H	E	H	E	H	E	E	H	H	H	E	E	
2. KULLANIM KOLAYLIĞI																												
Sayfalar arası geçiş-bağlantı	H	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	
Site içi arama	H	E	H	H	E	E	H	H	H	H	E	E	H	E	E	E	E	H	E	H	E	H	H	H	H	E	H	H
Finansal araçlara ilişkin geçmiş veriler	H	H	E	H	E	E	H	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	E	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H
Kaç Dilde Yayın Yapılmakta	2	2	3	2	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2	3	1	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	
İngilizce Dışında Dil Seçim Olanğı	H	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	H	E	E	H	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	

Ek 1:Web Sitelerine Göre Seçilmiş Kriterleri Gösteren Değerlendirme Formu

İŞLEM PROSEDÜRLERİ	E	E	E	E	E	E	H	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	H	E	E	E	E	E	E	E
KOTE ŞİRKETLER	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	H	E	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H
HALKA ARZ BİLGİLERİ	E	E	H	E	H	H	E	H	H	H	H	E	E	H	E	H	E	H	H	H	E	H	H	H	H	H	H
MALİ TABLOLAR ARŞİVİ	E	E	H	H	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	H	H	E	E
PİYASA VERİLERİ ARŞİVİ	H	H	H	H	H	H	H	E	E	E	H	H	E	E	H	H	E	H	H	H	H	H	E	H	H	H	H
PİYASALARA İLİŞKİN TANITIM BİLGİLERİ	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E
ÜYE SAYISI (Borsada işlem yapan kurumlar)	62	57	18	12	12	75	11	71	81	122	17	162	146	66	8	152	17	24	27	13	18	7	16	54	48	121	41
BORSA ÜYELERİNE İLİŞKİN BİLGİLER	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	H	E	H	H	E	E	E	E	E

Ek 1:Web Sitelerine Göre Seçilmiş Kriterleri Gösteren Değerlendirme Formu

FİNANSAL ARAÇLARIN SAYISAL DEĞERLERİ(BO NO VB KAPANIŞ)	E	E	H	E	H	E	H	H	H	H	H	H	E	E	H	H	H	H	H	E	H	E	H	E	H	H	H	H
YABANCI YATIRIMLAR	E	E	H	E	H	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	H	H	E
PİYASALARA İLİŞKİN ENDEKSLER	E	E	H	E	H	E	H	H	H	E	H	E	E	H	H	H	H	H	H	H	E	E	E	H	H	H	H	
YAYINLAR	E	E	E	H	H	H	H	H	H	E	H	H	E	H	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	H	H	H	
İçeriği Web de Yer Alan Yayınlar	E	H	H	E	H	E	H	H	H	E	H	E	E	H	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	H	H	H	
Yayın Listesi	E	H	H	H	H	E	H	H	H	E	H	H	E	H	E	H	H	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	
EĞİTİM STAJ OLNAKLARI	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	H	H	H	H	H	E	H	H	H	H	E	E	E	H	H	H	E	
BORSA İŞLEM TARİFESİ	E	E	H	E	H	E	E	H	E	E	E	H	H	H	H	E	E	E	H	E	E	E	H	E	E	H	E	
TICKER (Fiyatları gösteren kayan bant)	H	H	E	H	H	E	H	H	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	E	

Ek 1:Web Sitelerine Göre Seçilmiş Kriterleri Gösteren Değerlendirme Formu

YARDIM	H	E	E	E	H	E	E	H	E	E	E	E	H	H	H	E	H	H	E	H	E	H	H	H	H	E
MENKUL KIYMET ARAMA(FİRMA SAYFASI)	E	E	H	E	H	E	E	H	E	H	H	E	H	H	H	E	H	H	H	H	E	H	H	H	H	E
SEMBOL ARAMA	H	E	E	H	H	E	E	E	E	E	E	E	E	H	H	E	E	E	H	E	E	E	E	H	H	E
İLGİLİ KURUMLARA LİNK	E	E	H	E	H	H	E	H	H	E	E	H	H	H	E	E	H	H	H	H	E	H	H	H	H	H
FİNANSAL TERİMLER SÖZLÜĞÜ	H	H	H	H	H	H	H	E	E	H	H	E	H	E	H	E	H	H	H	E	H	H	H	H	H	E
İŞLEM EKRANI(TRADE SCREEN)	E	H	H	E	H	H	H	E	H	H	H	E	H	H	E	E	H	H	E	E	E	H	E	H	E	H
KAYITLI KULLANICI UYGULAMASI	E	E	E	E	H	H	E	E	H	E	H	H	H	H	E	H	H	H	E	H	E	E	H	H	H	H
4. TEKNİK ÖZELLİKLER																										
Bütün linklerin çalışması	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E
Bağlantıları yeni pencerede açma	H	H	E	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H

Ek 1:Web Sitelerine Göre Seçilmiş Kriterleri Gösteren Değerlendirme Formu

Ana sayfaya dönüş kolaylığı	E	E	H	E	H	H	E	E	H	H	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	H	E
Ekran çözünürlüğü bilgisi	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	H	E	H	E	H	H	H	H	H	H	H	H	H
Sıkça sorulan sorular sayfası	E	E	H	H	E	E	E	H	H	E	H	H	H	H	H	E	H	E	H	E	E	H	H	H	H	E
Site tasarımı bilgisi	H	E	H	H	H	H	H	H	H	E	H	E	H	H	H	H	H	H	E	E	H	H	H	E	E	H
Site telif bilgilerine yer verme	H	E	H	H	E	H	H	H	H	H	H	E	H	H	E	H	H	H	H	E	H	H	H	H	H	E
Ziyaretçi Sayacı	H	H	H	H	H	H	H	H	H	E	E	H	H	H	H	H	E	E	H	H	E	H	H	H	H	H
5. İLETİŞİM BİLGİLERİ																										
Posta adresi	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	
Telefon	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	
E-Posta	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	H	
Fax	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	

Kaynakça

- Armstrong III, Frank (2004) **The Informed Investor, Amaco: A Hype-Free Guide to Constructing a Sound Financial Portfolio**, AMACOM, New York
- Bonding B. Karin, (2002), **Fundamentals of Investing**, Eight Edition, Addison Wesley, USA
- Cotsakos M. Christos, (2000) **It's Your Money**, Harper Collins Publishers
- Fama F. Eugene, (1970), "Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Emprical Work", **The Journal of Finance Vol:25, No:2**, Papers and Proceedings of the Twenty-Eighth annual Meeting of the American Finance Association New York, N. Y. December 1969 p:383-417
- Doğu M., (1996), **Gelişen Hisse Senedi Piyasaları ve Türkiye**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayını, Yayın No:27, Ankara
- Kabaaliođlu, Haluk, (1985) **Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma İlkesi**, Ege Matbaası İstanbul
- Nielsen, Jacob. (2000). **Designing Web Usability**. Indianapolis, New Riders Publishing.
- Sebek, R. (2004). "Evaluating internet information", [Çevrimiçi]. Elektronik adres: <http://www.lib.vt.edu/help/instruct/evaluate/evaluating.html> [13 Temmuz 2006].
- Tezcanlı M. Varış, (1996), **İçeriden Öğrenenlerin Ticareti ve Manipülasyonlar**, İMKB Yayınları, İstanbul
- Wimmer R. D. ve Dominick, J. R. (2000). **Mass Media Research: An Introduction**. Belmont: Wadsworth PublishingCompany.
- STANDARD & POORS, **Emerging Stock Markets Factbook 2001**
<http://www.feas.org/Content.cfm?Get=History&Top=About>..12.07.2006
- http://www.tbb.org.tr/turkce/duyurular/iktisat_kongresi/Ek%2010%20IMKB.pdf
f 12.07.2006
- http://www.investorwords.com/1693/emerging_market.html 3.07.2004.